



KOMISJA  
EUROPEJSKA

Bruksela, dnia 27.11.2013  
SWD(2013) 477 final

**DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI**

**STRESZCZENIE OCENY SKUTKÓW**

*Towarzyszący dokumentowi*

**Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady**

**w sprawie tymczasowej pomocy prawnej dla podejrzanych lub oskarżonych, którzy  
zostali pozbawieni wolności, oraz w sprawie pomocy prawnej w ramach postępowania  
dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania**

{COM(2013) 824 final}

{SWD(2013) 476 final}

{SWD(2013) 499 final}

# DOKUMENT ROBOCZY SŁUŻB KOMISJI

## STRESZCZENIE OCENY SKUTKÓW

*Towarzyszący dokumentowi*

**Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady**

**w sprawie tymczasowej pomocy prawnej dla podejrzanych lub oskarżonych, którzy zostali pozbawieni wolności, oraz w sprawie pomocy prawnej w ramach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania**

### 1. OKREŚLENIE PROBLEMU

**Problem ogólny**, którego dotyczy niniejsza ocena skutków, ma charakter dwojaki: a) ochrona praw podstawowych podejrzanych i oskarżonych w UE jest niewystarczająca oraz b) konieczne jest zwiększenie wzajemnego zaufania między państwami członkowskimi ze względu na brak dostatecznych norm dotyczących pomocy prawnej.

Obecnie w UE nie istnieje żaden instrument prawny, w którym przewidziano prawo podejrzanych i oskarżonych do pomocy prawnej w postępowaniu karnym. Mimo że istnieją wspólne normy na szczeblu europejskim<sup>1</sup> i we wszystkich państwach członkowskich działają systemy pomocy prawnej, poziom zróżnicowania między systemami pomocy prawnej poszczególnych państw członkowskich jest znaczny, zarówno pod względem prawnym, jak i praktycznym. Prowadzi to do braków w ochronie prawa do rzetelnego procesu sądowego. Ograniczone prawo do pomocy prawnej w niektórych państwach członkowskich może osłabiać wzajemne zaufanie i wzajemną współpracę wymiarów sprawiedliwości w obszarze postępowań karnych, a także może prowadzić do naruszenia praw do rzetelnego procesu sądowego przewidzianych w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej („Karta”).

Prawo do pomocy prawnej jest nieodłącznie związane z prawem dostępu do adwokata. W przypadku osób, które nie posiadają środków i które znajdują się w określonych sytuacjach (np. w czasie pozbawienia wolności), dostęp do adwokata nie może być realizowany w sposób skuteczny, chyba że państwo udzieli tym osobom pomocy prawnej w wymiarze praktycznym i finansowym w celu zapewnienia wsparcia prawnego. Chociaż we wniosku dotyczącym dyrektywy UE w sprawie dostępu do adwokata<sup>2</sup>, który oczekuje na formalne przyjęcie, przewiduje się materialne prawo dostępu do adwokata, nie zawiera on przepisów określających, kto pokrywa koszty dostępu do adwokata ani kto ten dostęp zapewnia. Brak interwencji ze strony UE, mającej na celu ustanowienie wspólnych norm minimalnych dotyczących pomocy prawnej, powoduje zatem ryzyko, że prawo dostępu do adwokata w formie przewidzianej w tej dyrektywie nie będzie wykonalne i skuteczne.

Brak odpowiednich norm dotyczących pomocy prawnej wpływa na wzajemne zaufanie między organami sądowymi i osłabia współpracę wymiarów sprawiedliwości poszczególnych państw członkowskich. Działa to na niekorzyść wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych i wyroków oraz innych przypadków współpracy wymiarów sprawiedliwości państw

---

<sup>1</sup> Art. 47 Karty praw podstawowych UE oraz art. 6 ust. 3 lit. c) europejskiej konwencji praw człowieka (EKPC).

<sup>2</sup> COM(2011) 326 final z 8.6.2011.

członkowskich, a także osłabia zaufanie do instrumentów transgranicznych. Jeżeli organy sądowe mają wątpliwości co do przestrzegania prawa do rzetelnego procesu sądowego w innej jurysdykcji i są zdania, że podejrzany lub oskarżony może nie uzyskać skutecznego dostępu do porady prawnej z uwagi na niewystarczającą pomoc prawną, wnioski dotyczące współpracy wymiarów sprawiedliwości wystosowane przez taką jurysdykcję mogą zostać odrzucone. Ponieważ zasada wzajemnego uznawania stanowi podstawę przestrzeni sprawiedliwości, konieczne jest zwiększanie wzajemnego zaufania w celu zapewnienia skutecznego funkcjonowania tej zasady.

Poruszony w niniejszej ocenie **problem szczegółowy** dotyczy niedostatecznego dostępu do skutecznej pomocy prawnej dla podejrzanych lub oskarżonych w UE, co szkodzi wzajemnemu zaufaniu i sprawnemu funkcjonowaniu systemu wzajemnego uznawania. Problem ten wynika z dwóch przyczyn:

- możliwości dostępu do pomocy prawnej w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania w państwach członkowskich są niewystarczające;
- wsparcie w formie pomocy prawnej nie zawsze jest dostępne na wczesnych etapach postępowania, w szczególności przed wydaniem decyzji w sprawie pomocy prawnej, mimo że prawo dostępu do adwokata ma zastosowanie od momentu, w którym dana osoba zostanie poinformowana przez organy o tym, że jest podejrzana.

Ponadto istnieją dwie dalsze kwestie, które mogą osłabić wzajemne zaufanie:

- zbyt restrykcyjne kryteria kwalifikowalności do otrzymania pomocy prawnej;
- niedostateczna jakość i skuteczność pomocy prawnej przyznawanej za pośrednictwem programów pomocy prawnej.

*Przyczyna pierwsza – pomoc prawna w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania:* dyrektywa w sprawie dostępu do adwokata zapewni prawo do *podwójnej reprezentacji* w postępowaniu ekstradycyjnym na podstawie europejskiego nakazu aresztowania<sup>3</sup>. W przypadku gdy osoba zostaje zatrzymana na podstawie europejskiego nakazu aresztowania, przysługuje jej prawo dostępu do adwokata w państwie członkowskim *wykonującym nakaz* do celów postępowania ekstradycyjnego oraz prawo do ustanowienia drugiego adwokata w państwie członkowskim, które *wydało* europejski nakaz aresztowania, w celu nawiązania współpracy z adwokatem w państwie członkowskim *wykonującym nakaz*. W przedmiotowej dyrektywie nie wymaga się jednak, aby pomoc prawna obejmowała tego rodzaju wsparcie prawne. Obecnie żadne z państw członkowskich nie udziela pomocy prawnej w odniesieniu do adwokata w państwie członkowskim *wydającym nakaz*. Fakt, że prawo do pomocy prawnej jest nadal regulowane wyłącznie prawem krajowym w państwie członkowskim *wykonującym i wydającym nakaz* pomimo prawa dostępu do adwokata przewidzianego w dyrektywie, wpłynie na skuteczność tego prawa i jego spójne stosowanie. Może to naruszać prawa oskarżonego w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, powodować opóźnienia i dodatkowe koszty, a także osłabiać wzajemne zaufanie konieczne do sprawnego funkcjonowania instrumentu europejskiego nakazu aresztowania.

*Przyczyna druga – czas:* kluczowe znaczenie ma jak najszybszy dostęp do adwokata na etapie dochodzenia/śledztwa, co służy ochronie przysługujących podejrzanyom praw do rzetelnego

---

<sup>3</sup> Postępowanie dotyczące europejskiego nakazu aresztowania nie jest samo w sobie uznawane za „postępowanie karne” i nie jest objęte EKPC.

procesu sądowego w celu zapewnienia wysokiej jakości dowodów i ochrony przed zastraszeniem i złym traktowaniem. Dyrektywa w sprawie dostępu do adwokata zapewnia wsparcie prawne od momentu, w którym dana osoba zostanie poinformowana przez organy, że jest podejrzana lub oskarżona o popełnienie przestępstwa, ale nie zawiera gwarancji, że takie wsparcie zostanie objęte pomocą prawną. Szereg państw członkowskich nie posiada funkcjonującego, usankcjonowanego przez państwo systemu zapewniającego skuteczny i nieodpłatny dostęp do adwokata na najwcześniejszych etapach postępowania, w szczególności dla osób zatrzymanych. Wiele zainteresowanych stron<sup>4</sup> zwróciło uwagę na te braki, które poważnie podważają istotę prawa dostępu do adwokata.

*Przyczyna trzecia – kwalifikowalność:* jak przewidziano w Karcie i w EKPC, państwa członkowskie mogą stosować dwa warunki w celu ustalenia, czy dana osoba ma prawo do nieodpłatnej pomocy prawnej: nie posiada ona wystarczających środków (ocena sytuacji majątkowej) oraz gdy taka pomoc jest wymagana z punktu widzenia interesu wymiaru sprawiedliwości (ocena zasadności)<sup>5</sup>. Państwa członkowskie przeprowadzają ocenę kwalifikowalności na wiele sposobów. Istnieją też znaczne rozbieżności w rozumieniu kryteriów „sytuacji majątkowej” i „zasadności”. Restrykcyjne kryteria kwalifikowalności prowadzą do sytuacji, w których wielu podejrzanych i oskarżonych nieposiadających wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony nie korzysta z pomocy prawnej nawet wówczas, gdy leży to w interesie wymiaru sprawiedliwości. W związku z powyższym ich prawo do obrony nie zostanie należycie zagwarantowane.

*Przyczyna czwarta – jakość:* ETPC orzekł, że samo ustanowienie przez państwo adwokata finansowanego ze środków publicznych nie oznacza wypełnienia obowiązku udzielenia nieodpłatnego wsparcia prawnego; państwo musi zapewnić, aby wsparcie udzielane przez adwokatów świadczących usługi w zakresie pomocy prawnej było praktyczne i skuteczne oraz charakteryzowało się określoną jakością<sup>6</sup>. Jakość wsparcia w formie pomocy prawnej można zapewnić w drodze: 1) kwalifikacji i wyznaczania adwokatów, 2) szkolenia adwokatów oraz 3) monitorowania prac w zakresie pomocy prawnej. W wielu państwach członkowskich kontrola jakości jest bardzo ograniczona lub praktycznie nie istnieje.

**Kogo dotyczą wspomniane środki?** Potencjalnie środki te dotyczą wszystkich podejrzanych i oskarżonych w postępowaniu karnym w UE. Każdego roku w UE odbywa się około 10 mln postępowań karnych, brakuje jednak dostępnych danych na temat liczby postępowań, w których podejrzanemu lub oskarżonemu odmówiono pomocy prawnej. Wspomniane środki dotyczą także adwokatów, którzy udzielają lub mogliby udzielać wsparcia w formie pomocy prawnej wymienionym osobom.

---

<sup>4</sup> Zob. np. Schumann, Bruckmüller, Soyer, *Pre-Trial Emergency Defence*, Intersentia 2012 r.; Cape i in., *Effective Criminal Defence in Eastern Europe*, LARN 2012 r. Zob. także sprawozdanie FTI *Defence Rights in the EU*, październik 2012 r., pkt 71–73, uwzględniające problemy dotyczące wyznaczania adwokata z urzędu w państwach członkowskich oraz ostatnie sprawozdanie opracowane przez Justycia, s. 46. Sprawozdanie z warszawskiej konferencji na temat pomocy prawnej. Zob. także sprawozdanie *Improving pre-trial Justice*, s. 38, opracowane przez Open Society Institute, Sofia 2008 r., *Report on Civic monitoring of police stations* (w odniesieniu do Bułgarii).

<sup>5</sup> W EKPC i Karcie przewiduje się łączną ocenę sytuacji majątkowej i zasadności, dlatego też do otrzymania pomocy prawnej kwalifikuje się osoba, która spełnia oba te kryteria. W związku z tym przyjmuje się, że istnieją sytuacje, w których podejrzany nieposiadający wystarczających środków finansowych nie kwalifikuje się do otrzymania pomocy prawnej, na przykład ze względu na niewielką złożoność sprawy lub nieznaczną wagę ewentualnej kary.

<sup>6</sup> Wyrok z dnia 4 października 2010 r. w sprawie 42371/02 *Pavlenko przeciwko Rosji*, pkt 99.

## 2. ANALIZA ZASADY POMOCNICZOŚCI

Istnieje konieczność podjęcia działań na szczeblu UE ze względu na następujące trzy czynniki:

- 1) przedmiotowy problem ma wymiar transgraniczny, ponieważ jeśli niektóre państwa członkowskie nie przestrzegają procesowego prawa do uzyskania pomocy prawnej, stwarza to problemy dla innych państw członkowskich<sup>7</sup>;
- 2) obywatele UE mogą uczestniczyć w postępowaniu karnym poza swoim państwem członkowskim, dlatego też potrzeby takich podejrzanych lub oskarżonych muszą zostać uwzględnione na szczeblu UE;
- 3) w EKPC określono już ogólnoeuropejskie normy rzetelnego procesu sądowego, ale przewidziane mechanizmy egzekwowania nie gwarantują wystarczającego i spójnego poziomu ochrony lub ich przestrzegania wśród sygnatariuszy, w tym wśród państw członkowskich UE.

## 3. CELE INICJATYWY UE

Wszelkie środki dotyczące pomocy prawnej przyjmowane na szczeblu UE powinny spełniać wskazane poniżej cele ogólne, szczegółowe i operacyjne, które opracowano w odniesieniu do ogólnych i szczegółowych problemów wskazanych powyżej.

<b>Ogólne:</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• zagwarantowanie obywatelom UE wysokiego poziomu norm skutecznej ochrony procesowych praw podstawowych w postępowaniu karnym;</li><li>• zwiększenie wzajemnego zaufania, a tym samym ułatwienie wzajemnego uznawania wyroków i orzeczeń sądowych w UE oraz poprawa współpracy wymiarów sprawiedliwości w UE;</li></ul>
<b>Szczegółowe :</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• zapewnienie, aby podejrzani i oskarżeni mieli dostęp do odpowiedniej pomocy prawnej oraz aby otrzymywali taką pomoc w toku całego postępowania karnego na poziomie, który gwarantuje zwiększone wzajemne zaufanie;</li><li>• zapewnienie, aby prawo dostępu do adwokata, określone w dyrektywie w sprawie prawa dostępu do adwokata, przysługujące podejrzany i oskarżonym oraz osobom objętym postępowaniem dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania, było realizowane poprzez zapewnienie pomocy prawnej;</li></ul>
<b>Operacyjne:</b>	<ol style="list-style-type: none"><li>1) zapewnienie dostępu do pomocy prawnej dla osób objętych europejskim nakazem aresztowania;</li><li>2) zapewnienie dostępu do wsparcia w formie pomocy prawnej („doraźna pomoc prawna”) na początkowych etapach postępowania;</li><li>3) zapewnienie skutecznego dostępu do pomocy prawnej dla podejrzanych i oskarżonych, którzy nie posiadają wystarczających środków (ocena zdolności finansowej) oraz, w razie potrzeby, zapewnienie skutecznego dostępu do</li></ol>

<sup>7</sup> Na przykład w przypadku gdy organ sądowy otrzyma wniosek o wykonanie orzeczenia sądowego z innego państwa członkowskiego, w którym normy te są niewystarczające, organ taki może albo odmówić wykonania orzeczenia, albo zażądać dodatkowych informacji, co skutkowałoby opóźnieniem wykonania orzeczenia.

	wymiaru sprawiedliwości (ocena zasadności); 4) zapewnienie, aby państwa członkowskie przyjmowały środki mające na celu poprawę jakości usług w zakresie pomocy prawnej.
--	--

#### 4. WARIANTY STRATEGICZNE

Rozważono szczegółowo cztery główne warianty strategiczne:

<b>Wariant 1 – Utrzymanie stanu obecnego</b>	<b>Utrzymanie stanu obecnego.</b> Brak działań na szczeblu UE.
<b>Wariant 2 – Niski poziom zobowiązań</b>	<b>Działania o charakterze nieustawodawczym:</b> działania w zakresie budowania zdolności, udzielania informacji, wymiany najlepszych praktyk między państwami członkowskimi (utworzenie grupy ekspertów w celu zebrania najlepszych praktyk oraz włączenia ich do wytycznych dla praktyków).
<b>Wariant 3 – Średni poziom zobowiązań</b>	<b>Instrument prawny:</b> podwariant 3a – za pomocą zalecenia; podwariant 3b – za pomocą dyrektywy; lub połączenie obu instrumentów: częściowo ustanowienie minimalnych norm jakościowych zgodnie z EKPC i Kartą, częściowo dążenie do zwiększenia przewidywalności i zaostrzenie norm krajowych. Instrument prawny obejmowałby w szczególności przepisy zapewniające podejrzanym i oskarżonym możliwość korzystania z pomocy prawnej na początkowych etapach postępowania dotyczącego europejskiego nakazu aresztowania. Nie zostałyby jednak nakazane żadne konkretne działania, państwa członkowskie zachowałyby zatem swobodę w zakresie sposobu wdrażania. Oba powyższe podwarianty można połączyć, określając część elementów w wiążącym instrumencie prawnym, a pozostałe – w instrumencie niewiążącym.
<b>Wariant 4 – Wysoki poziom obowiązku</b>	<b>Instrument prawny:</b> dyrektywa określająca minimalne ujednolicone kryteria dostępu do pomocy prawnej oraz jej jakości, wykraczające do pewnego stopnia poza normy jakościowe określone w EKPC.

#### 5. OCENA SKUTKÓW

##### 5.1. Skuteczność w osiągnięciu celów strategicznych

- **Wariant 1:** niewystarczający dostęp do pomocy prawnej pozostałby na tym samym poziomie lub sytuacja uległaby pogorszeniu.
- **Wariant 2:** niewielka zachęta dla państw członkowskich do poprawy dostępu do pomocy prawnej z uwagi na brak działań o charakterze ustawodawczym.
- **Wariant 3a – zalecenie:** średni wpływ, ponieważ wariant ten przyczyni się do osiągnięcia celów ogólnych. Ze względu na niewiążący charakter tego instrumentu istnieje jednak ryzyko, że wariant ten nie wywarłby żadnego wymiernego skutku, ponieważ instrument mógłby nie zostać w pełni wdrożony przez wszystkie państwa członkowskie.

- **Wariant 3b** – dyrektywa: znaczny wpływ, ponieważ wariant ten doprowadzi do istotnej poprawy dzięki prawnie wiążącym i wykonalnym wspólnym normom minimalnym dotyczącym pomocy prawnej.
- **Wariant 4:** bardzo duży wpływ, ponieważ środek posiadałby wszystkie zalety instrumentu ustawodawczego (wiązący charakter, wysoki stopień wykonalności) i wywarłby znaczny pozytywny wpływ na osiągnięcie celu strategicznego; stanowiłby on jednak duże obciążenie dla państw członkowskich. Wariant ten w znacznym stopniu poprawi wzajemne zaufanie i współpracę.

## 5.2. Wpływ na prawa podstawowe

- **Wariant 1:** brak wpływu, ponieważ dostęp do pomocy prawnej nadal będzie chroniony na szczeblu państw członkowskich w oparciu o EKPC i Kartę, a obecne problemy związane z ograniczoną ochroną będą nadal występowały.
- **Wariant 2:** nieznaczny wpływ, ponieważ wzmocnienie praw do rzetelnego procesu sądowego i do obrony będzie zależało od tego, w jaki sposób państwa członkowskie wykorzystają przykłady najlepszych praktyk lub wytyczne, w jaki sposób rozpowszechniane będą informacje dotyczące pomocy prawnej oraz w jaki sposób zostaną przeprowadzone szkolenia.
- **Wariant 3a** – zalecenie: pozytywny, lecz umiarkowany wpływ na prawa podstawowe, uzależniony od sposobu wdrożenia przez państwa członkowskie. Oczekuje się pewnej poprawy w zakresie praw do rzetelnego procesu sądowego i do obrony, ale brak metody wykonywania może spowodować, że sytuacja poprawi się tylko w niewielkim stopniu.
- **Wariant 3b** – dyrektywa: istotny wpływ, ponieważ wariant ten wywarłby taki sam pozytywny wpływ, jak wariant 3a, ale w oparciu o środek wiążący prawnie.
- **Wariant 4:** znaczny pozytywny wpływ na prawa podstawowe podejrzanych i oskarżonych.

## 5.3. Skutki społeczne

- **Wariant 1:** brak wpływu.
- **Wariant 2:** pozytywny, lecz ograniczony wpływ osiągnięty za pomocą pogłębiania wiedzy, budowania zdolności i szkoleń.
- **Wariant 3a** – zalecenie: w przypadku prawidłowego wdrożenia przez państwa członkowskie wariant ten przyniesie pozytywne skutki społeczne (np. równy dostęp do wymiaru sprawiedliwości poprzez zapewnienie wsparcia w formie pomocy prawnej oraz poprawa jakości wsparcia w formie pomocy prawnej).
- **Wariant 3b** – dyrektywa: istotny wpływ, ponieważ wariant ten wywarłby taki sam pozytywny wpływ jak wariant 3a, ale w oparciu o środek wiążący prawnie.
- **Wariant 4:** znaczne skutki społeczne, ponieważ wariant ten rozszerzy dostęp do pomocy prawnej, a w konsekwencji zwiększy szanse na rzetelny proces sądowy w przypadku ubogich podejrzanych i oskarżonych.

## 5.4. Wpływ na krajowe systemy sądowe

- **Wariant 1:** brak wpływu – na podstawie ETPC systemy krajowe mogą ewoluować w kierunku większej konwergencji, jednak nie w perspektywie krótko- i średnioterminowej.
- **Wariant 2:** ogólny wpływ będzie ograniczony, ponieważ działania nie są wiążące i ich bezpośrednim celem nie jest osiągnięcie wspólnych norm minimalnych w UE.
- **Wariant 3a** – zalecenie: z uwagi na niewiązący charakter zalecenia trudno jest przewidzieć jego wpływ, jest on bowiem uzależniony od gotowości państw członkowskich do dostosowania się do tego zalecenia. W przypadku prawidłowego wdrożenia wariant ten wymagałby wprowadzenia zmian w systemach państw

członkowskich, w których obecnie obowiązują niski poziom norm w zakresie pomocy prawnej.

- **Wariant 3b** – dyrektywa: umiarkowany wpływ, ponieważ wariant ten wymagałby reform ustawodawczych w szeregu państw członkowskich, pozwalając jednocześnie na pewną elastyczność ze względu na ogólne sformułowanie zobowiązań.
- **Wariant 4:** najistotniejszy wpływ na krajowe systemy sądowe, ponieważ sądownictwo otrzymałoby wszystkie narzędzia niezbędne do utrzymania prawa do pomocy prawnej na wysokim poziomie. Konieczne byłoby przeprowadzenie istotnych reform ustawodawczych w systemach pomocy prawnej wszystkich państw członkowskich w celu zapewnienia zgodności z przedmiotowym instrumentem.

## 5.5. Skutki finansowe i gospodarcze

- **Wariant 1:** z tym wariantem nie wiążą się żadne bezpośrednie obciążenia finansowe.
- **Wariant 2:** koszty związane z tym wariantem będą ograniczone i zostaną poniesione zarówno przez państwa członkowskie, jak i UE. Szacuje się, że maksymalne całkowite koszty finansowe wyniosą w przybliżeniu **23 mln EUR**.
- **Wariant 3a** – zalecenie: jeżeli państwa członkowskie dostosują się do zalecenia, koszty z nim związane byłyby takie same, jak koszty związane z wariantem 3b.
- **Wariant 3b** – dyrektywa: oczekuje się, że całkowite koszty znajdą się w **środkowym przedziale** kosztów dla wszystkich czterech wariantów i w znacznym stopniu zostaną poniesione przez administracje publiczne na szczeblu lokalnym i krajowym. Całkowite koszty wynoszą **od 247 do 382 mln EUR**. Objęłyby one koszty następujących środków:
  - pomocy prawnej w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania: **0,13–0,24 mln EUR (dla całej UE rocznie)**;
  - systemu doraźnej pomocy prawnej: **52–81 mln EUR (dla całej UE rocznie)**;
  - wspólnych minimalnych kryteriów kwalifikowalności: **181–287 mln EUR (dla całej UE rocznie)**;
  - kontroli jakości: **13,4 mln EUR (dla całej UE rocznie)**.
- **Wariant 4:** oczekuje się, że całkowite koszty będą **najwyższe** spośród kosztów wszystkich czterech wariantów i w przeważającej mierze zostaną poniesione przez administracje publiczne na szczeblu lokalnym i krajowym. Koszty całkowite wynoszą **od 1 594 do 1 716 mln EUR**. Objęłyby one koszty następujących środków:
  - pomocy prawnej w postępowaniu dotyczącym europejskiego nakazu aresztowania: **0,8–1,1 mln (dla całej UE rocznie)**;
  - systemu doraźnej pomocy prawnej: **180–210 mln EUR (dla całej UE rocznie)**;
  - wspólnych minimalnych kryteriów kwalifikowalności: **1,4 mld EUR (oraz 92 mln EUR na obowiązkową pomoc prawną dla dzieci) (dla całej UE rocznie)**;
  - kontroli jakości: **13,4 mln EUR (dla całej UE rocznie)**.

W przypadku wariantów 3 i 4 powyższe koszty nie uwzględniają potencjalnych oszczędności kosztów wynikających z obniżenia bieżących kosztów postępowań ETPC i odwołań krajowych, ponownego rozpoznania sprawy oraz umorzonych postępowań ze względu na nieodpowiednią reprezentację prawną.



## **6. PORÓWNANIE WARIANTÓW/WARIANT PREFEROWANY**

Nie wybrano wariantu preferowanego.

## **7. MONITOROWANIE I OCENA**

W przypadku gdy wariantem preferowanym będzie działanie ustawodawcze w formie dyrektywy, termin jej transpozycji przez państwa członkowskie wyniesie 18 miesięcy od jej wejścia w życie. Należy zwrócić się do państw członkowskich o zgromadzenie wiarygodnych danych na potrzeby wsparcia tego procesu z uwagi na obecny brak takich danych. W przypadku gdy wariantem preferowanym będzie działanie w formie rozporządzenia, Komisja dokona oceny jego wdrożenia najpóźniej cztery lata po jego opublikowaniu.

Ponadto Komisja przewiduje przeprowadzenie szczegółowego badania empirycznego ze szczególnym uwzględnieniem gromadzenia danych po 3–5 latach stosowania każdego instrumentu określonego w harmonogramie działań dotyczących praw procesowych. Aby uzyskać szczegółowe informacje ilościowe i jakościowe na temat skuteczności wniosków, zastosowane zostaną specjalne wskaźniki dotyczące pomocy prawnej.